

gajo ogledujočemu do srca. Nihče ne gre mimo, ki bi se ne domislil onih dveh osodnih besedi: „Memento mori“.

Toda kje je Thorwaldsenov nagrobni spominek? Na sredi dvorišča ti pokažejo podolgovato, v tleh vdeleno ploščo. Preraščena je z bršljinom, z ono rastlino, ki jej tudi zima ne vzame sveže zelene barve. Na plošči čitaš vdolbeni napis: Bertel Thorwaldsen 1770—1844. Pod ploščo je obzidan prostor, v katerem počivajo ostanki moža, ki ga stavijo v vrsto najslavnejših prvih kiparjev. Thorwaldsenu so napravili to preprosto rakev še v njegovem življenju, ker je sam tako želel. Lahko bi si bil napravil

sijajen monument, a ga ni. Najlepši pomnik so mu dela, katera je zapustil.

V muzeju se nahaja 80 celih kipov, 130 doprskih soh in 223 reliefov. Vse je izvršil Thorwaldsen. Mnogo kipov in njihovih modelov pa ni tukaj, ker so se razposlali po raznih krajih. Res, da je dosegel mojster dosti visoko starost, včakavši blizu 74 let, vendar kaže to število njegovo orjaško delavnost. Opisana razstava se prišteva prvim znamenitostim danske prestolice. Odtod pregovor: Kdor je bil v Kodanju, pa ni videl Thorwaldsenovega muzeja, je toliko, kakor če bi bil v Rimu, pa bi ne videl cerkve sv. Petra. (DALJE.)

SLOVENSKA.

Silvin Sardenko. **Roma.** Poezije. 1906. Založila „Katoliška bukvarna“ v Ljubljani. Tiskala „Katoliška Tiskarna“. — Silvin Sardenko je eden najnežnejših cvetov na vrtu slovenske lirike. Ob tihem mraku, ko so se poslovili jasni solnčni žarki in se prikazujejo prve zvezde, dehti ta cvet najlepše. Vroči dan mu ne ugaja in viharnega hrupa ne mara. V mistične polsanje zatopljen se najrajši pogovarja z biserno roso, s šumečim potokom, z mehkiimi večernimi sapicami in gleda skozi zvezdnato nebo v duhovni svet večne, nadzemske lepote. Tak se nam je Sardenko pokazal doslej, in zato smo z veliko radovednostjo vzeli v roke novi zvezek njegovih poezij s ponosnim naslovom „Roma“. Kako se zrcali veliki večni Rim v poeziji našega milega Sardenka? Snov sama izziva k patetičnim deklamacijam in visokim odam, in bali smo se, da ne zaide Sardenko na to sebi tujo pot. A ko smo čitali to knjigo, nam je stopil pred oči ves, kakor je, pravi slavček s Posavja tudi sredi svetovnozgodovinskih refleksij in velikomestnega šuma. Sardenko je ostal sebi zvest,

nabral je motive, a se ni dal od njih premagati. Kakor so se svetli žarki v njegovi duši raztopili v nežnoniansirane mavrične barve, ki se prelivajo v mehkih, sanjavih konturah brez vsake ostrine v zračno, lahkotno harmonijo, tako odsevajo iz teh pesmi v neprisiljeni, milobno preprosti domači besedi. Rim mu je napolnil srce in domišljijo s svojimi velikimi, pretresljivimi motivi, da je postavil na čelo svoji zbirki oduševljeni vzklik ponosnega Rimljana: Veličastno solnce, ki vidiš celi svet, ali si zagledalo kod kaj večjega in slavnejšega, nego je rimsko mesto? Pa to veličastvo je v njegovih čuvstvih postalo čisto duševno in odseva iz njegove duše v krotki, sladko-ubrani sanjivosti.

Sam se je označil najbolje v krasni pesmi „Pod zelenim baldahinom“, ki je pravi izliv njegove duše.

Monte Pincio! — Ves moderni Rim s svojim bogastvom, s svojimi toaletami se tu bliščeče kaže ob sviranju godbe:

In gospoda se v kočijah
shajajo,
čari vsi jim iz akordov
vstajajo.

Svetle sobe, svilna krila,
bujni ples;
prožni pari, srca vroča
kakor kres.

Razcvetele polne rože —
rahel dih! —
pa se naglo cvet za cvetom
vsuje z njih.

Pesnik se pa izprehaja v tem glasnem šumu kakor v tujem svetu. Bučna godba ga ne mika, vse bogastvo ga ne premoti in ne more obrniti nase njegove pozornosti.

Kar pa zasliši nad seboj v zelenem baldahinu znan glas zlatokljunega pevca. Vse pozabi ob njem in takoj se mu odpre njegov svet, kraljestvo njegove domišljije, v katerem se giblje prosto kot v svoji pravi domovini:

Jaz poslušam nedosežni
zvonki glas —
in razgrinja se pred mano
rodna vas:

Bistri viri, senčni gozdi,
poljski mak,
zdrava lica, čvrsta pesem,
pozní mrak.

Tihe sanje in stopinje,
glas tresoč;
rožna greda, brhek nagelj,
jasna noč.

Kak te ljubim srčnovneti
kosov glas,
kak te ljubim, draga moja
rodna vas!

Ravno tako gleda velikomestni pogreb in misli na domačo vas, kjer je vse milejše in pristrčnejše — tudi na zadnji poti.

Trojne motive zasledujemo v Sardenkovi „Romi“:

Stari, poganski Rim nam stopa pred oči v temnih sencah starih razvalin; krščanski Rim nam odsvita iz krasnih, svetlih podob svojega duhovnega življenja; moderni Rim s svojim hrupom in s socialno ter moralno bedo nove dobe pa veže te zgodovinske podobe s sedanjim življenjem.

Forum Romanum, Kolosej, Via Appia, Palatin se dvigajo v ozadju kot spomeniki orjaškega, železnega, imperatorsko krutega poganstva. Tu sliši Neronove smehe, prisluškuje v areni šepetu od mučeniške krvi oblitega prahu, z lastavico poljublja teme tisočletnemu obelisku in na orlovem holmcu Palatinu, ki je videl orgije oboževanih cesarjev, ponoči gleda dolge sence nekdanjih bogov, ki se nemo vijejo mimo razvalin:

Vsako steno še poznajo,
mozaik in marmor vsak . . .
Ali vse je razdejano,
le „Nimpeum“ še je tak.

Venerini so domovi
kakor groblja smrtnih glav;
cvet noben jim noče cvesti
in dehteti jim vonjav.

Kjer lokava Agripina
zastrupljeni sladki med
Klavdiju je v čašo vlila —
ondi raste trnjev cvet.

Kjer Apolo — pevec rajal
v krogu Muz je divni raj,
slavčeva se pesem včasih
oglasil ko skrit smehljaj.

In sanjave dolge sence
žalostno se vijejo,
kakor megle v breznu črnem
v grob se zopet skrijejo.

Z otožnim sočutjem gleda pesnik na antiko, njen sijaj in njen propad. V radostnih akordih pa zaigra njegova lira, ko opeva starokrščanske motive:

Katakombe, katakombe,
zibel cerkve večno mlade,
kjer so z mehкими rokami
zibale jo prve nade . . .

Ko bi stisnil v prstih rahlih
grudo vašo, se mi zdi,
z lahnim svitom zablestela
mučeniška v njej bi kri.

Če se pogovarja s „sladko Faustino, ki je v Gospodu zaspala“, ali če kleči na grobu sv. Alojzija, kjer

duša se mi spet pomlaja
jasnobela kakor sneg,
po livadah hodi cvetnih
kakor v davnih dneh,

in vidi ob njem svojo mater, ki tu pozdravlja svojega sina, ali ko obiskuje svetišča Santa Agnese, Santa Cecilia . . ., spomenike nemiljive nežne verske poezije — tedaj mu duša zaraja v srebrnih čuvstvih, tako iskrenih in milobnih, da jim najdemo težko vrstnikov v moderni liriki. Tu je Sardenko na višini. Tudi v modernih motivih zablesti semtertje pravi lirični biser, n. pr. v „Fontani“ (str. 84.) ali v „Dvojnem modelu“, a tudi ti so posvečeni od diha „Oltarjev ljubezni“.

Sardenko je lirik kat eksohen, in zato se mu epski spevi manj podajo.

V obliki je prost, kot pravi modernist. Kakor razpletene rosne kite zlatih las so njegovi verzi, in ravno to ga včasih zapelje, da se mu beseda preveč igra v negotovih in ohlapnih, četudi muzikaličnih in vizionarnih stihih. Gotovo imajo največjo pesniško vrednost one pesmi, v katerih se mu je tudi oblika bolj določno izkristalizirala, nego v sicer res pesniški, parafrastrični alegoriji „Magnificat“.

Prav izreden, v svoji vrsti edin pesniški dar je torej Sardenkova „Roma“ slovenski literaturi. Sam pravi skromno o svojih pesmih:

Kaj na bregu koča
ribičeva more borna,
da se sveti zlatozorna,
kakor da je ribič kralj? ...

A ta zlati svit, ki ga je razlilo rimsko solnce na posavskega ribiča, odseva vendar iz njegove poezije z neminljivo lepoto.

K „Romi“ je naslikal g. Ivan Vavpotič naslovno stran, ki je sama zase umotvor. Gospod Vavpotič ni čital Sardenkovih pesmi, ampak pisec teh vrst mu je le v par besedah

Ljudmila Poljanec. **Poezije.** V Ljubljani 1906. Pesnica, znana iz leposlovnih listov, je nabrala v tej knjižici svoje raztresene pesmi ter jih uredila v „Pesmi in romance“, „Intermezzo“, ciklus „Ob Adriji“ in „Epilog“. Oglašena beseda ji teče v mirnih verzih, v katerih opeva običajne predmete: ljubavne motive, tožbo po mladosti, prijateljstvo i. t. d. s tonom lahke melanholije, kakor uči peti ptičico o sebi:

Nekdaj je bila, v nedavnih dneh
v tej vasi je deklica bila,

in mir je ljubila nebeških zvezd,
in gaja skrivnostno tihoto,
in lilije, rože in rožmarin
in srca ljubav in dobroto!

TAVRIŠKA PALAČA V PETERBURGU, ZBOROVALIŠČE DRŽAVNE DUME.

označil glavni motiv, in je bil torej slikar čisto svoboden. Glejte, kako sta se našla dva umetnika! G. Vavpotič je združil v eno briljantno kompozicijo dva velika motiva Sardenkova: Poganski in krščanski Rim. Triumfator Neron, ki mu vlečejo voz trije tigri, z vso karakteristiko poganstva na obrazu in v gestah, zagleda Križanega z neskončno milobo na obrazu. Spodaj sta znaka rimske republike in cesarstva, zgoraj krščanstva in cerkve, v ozadju se pa nad Kolosejem v rožnati zarji spenja kupola matere vseh cerkev. Veliko svetovno-zgodovinsko naziranje govori iz te slike z duhtečo poezijo rahločutnega umetnika. Kar opeva pesnik v sanjavih vizijah, je tu predočil slikar z gotovo roko. *Dr. E. Lampe.*

Odplavale zvezde so v nočni mir,
in zašli so v gaje vetrovi,
in lilije, rože in rožmarin
odeli so beli snegovu ...

„Strune, uglasene v mōli“, „mladost, ki je šla mimo, vsa venčana, v zarjo odeta“, ljubav, ki jo je raztrgala smrtna kosa, nejasno koprnenje, ki drhti za neznanimi upi in cilji, „ljubezen, up, vera mladih dni“ — taki motivi nam zvené iz pesmi Poljančeve, ki so domači pri mlajših naših pesnikih, tu odeti v prikupno, blagoglasno obliko, ki ji sicer manjka globokega, silnega izraza čustev kakor tudi onega svilnatega bleska modernizma, a ki se čita prijetno v melodioznem ritmu. Slabi zgledi so jo zapeljali žal k nerodni pesmi „Vi pe-